

Skolmatskommissionen

Direktiv

Manuel Ferrer, Ann-Kristin Sundin och Linda Linnskog Rudh

Innehåll

Uppdrag	2
Mål	2
Bakgrund	2
Metod	3
Avgränsningar	4
Tidsplan	4
Arbetsformer	4
Källor	4

Uppdrag

Skolmatskommissionens är en politiskt och ideologiskt självständig utredning, finansierad av LRF Mjölke, med uppdrag att:

1. undersöka om måltiderna i skolan bör täcka en större andel av energi- och näringsintaget än Livsmedelsverkets rekommendation.
2. Undersöka hur mycket av den rekommenderade energin och näringen som elever i förskola och skola får i sig idag, samt varifrån detta kommer (skolmat, restaurangmat, utrymmesmat...)
3. identifiera möjligheter och utmaningar med daglig och skattefinansierade skolmåltider – utöver skollunch – i alla skolor i Sverige
4. identifiera ett eventuellt behov av en skolmatpeng samt
5. undersöka om riktlinjer för mat i skola och förskola är tillräckligt tydlig för att kostchefer ska kunna möta dem utifrån ett samhällsekonomiskt och folkhälsomässigt perspektiv på kort och lång sikt.

Mål

Skolmatskommissionen ska presentera en åtgärdslista för skolmåltider som syftar till att ytterligare utjämna de socioekonomiska och hälsomässiga skillnaderna mellan barn i Sverige.

Bakgrund

Forskning har visat att skollunch i Sverige har inneburit stora vinster utifrån ekonomi och hälsa på såväl samhälls- som individnivå. Skollunch infördes i Sverige 1949, i en tid när många skolbarn fick i sig för lite energi och näring (1). Idag har alla svenska skolbarn tillgång till skollunch, men förutsättningarna för hälsa ser mycket olika ut beroende på inte minst socioekonomiska förutsättningar och föräldrarnas utbildningsnivå. Livsmedelsverket uttrycker att "Skolmåltider är därmed än idag ett viktigt verktyg för att främja hälsa och utjämna socioekonomiska skillnader" (2).

Idag visar kostundersökningar bland barn och ungdomar att många får i sig för lite näring när de inte är i skolan (3,4). Organisationer såsom Rädda Barnen rapporterar att den svåra ekonomiska situationen har försatt uppemot en tiondel av alla svenska barn i en fattigdomssituation (5). Idag använder man "matfattigdom" som begrepp för att beskriva att familjer inte har möjlighet att köpa tillräckligt med mat (12), något som drabbar även barnfamiljer. Skolor som erbjuder skolfrukost vittnar om att barnen gärna deltar i denna måltid, och att man snabbt märker effekterna genom lugnare miljö och bättre prestation hos eleverna. Det kommer nu också signaler från politiskt håll att skolfrukost uppfattas som viktigt (6-9) och har även uppmärksamats i såväl Riksdagen – Skolfrukostens dag i Riksdagen, mars 2023 (10) och i tv (11).

Vår hypotes är således att fler skolmåltider (utöver skollunch), skulle bidra till en ytterligare utjämnande effekt på energi- och näringsintaget och ge vinst på såväl samhälls- som individnivå.

Metod

1. Att kartlägga intresset för, och möjligheten till att servera måltider utöver skollunch, på ett större antal skolor, både kommunala och privata.
2. Att kartlägga förutsättningarna för ett skattefinansierat skolmatsstöd (för måltider utöver skollunch), där man utgår från hur verkligheten ser ut i skolan. Vi vill utröna om 1) ett statligt skolmatsstöd som utgår till alla skolor eller 2) ett behovsprövat skolmatsstöd som skolorna söker, är det bästa alternativet.
3. Att kartlägga hur de skolor som redan har infört skolfrukost, eller ett extra mellanmål, har finansierat det. I och med att kostnaden tas från skolpengen handlar det om prioriteringar. Vi vill kartlägga vad som prioriteras bort till förmån för den extra måltiden och vilka vinster man kan se i andra änden. Vi vill inom skolmatskommissionen ta fram en modell som kan användas för fler skolor.
4. Att kartlägga hur införandet av skolmåltider (utöver skollunch) skulle påverka skolbarns energi och näringsintag. Borde skolan (staten) ta ansvar för en större del av barnets näringsintag?
5. Att kartlägga vilka vinster man kan se med att servera måltider utöver skollunch i skolan. Detta bör undersökas både på samhälls- och individnivå och parametrarna ska vara ekonomi och hälsa.

Förutsättningar och resurser

Skolmatskommissionen ska bestå av ordförande, sekreterare samt ett antal experter på områden såsom samhällsekonomi, nutrition och barnhälsa samt kommunikation.

LRF Mjölkk räknar med att kommissionärerna behöver delta i ca 1-2 möten per månad under insatsens gång. I arbetet med uppdragsbeskrivningen har Skolmatskommissionen möjlighet att undersöka förutsättningarna för utökade skolmåltider, detta genom exempelvis **opinionsundersökning** utförd av analysföretag.

Men även genom att kartlägga hur de skolor som idag erbjuder utökade skolmåltider löser det praktiskt och ekonomiskt.

Kommunikation

Behovet av att kommissionen är kommunikativ är av stor vikt och värde, både för att skapa lugn och trygghet i genomförandet av utredningen samt för att tydliggöra och förstärka vikten av kommissionens arbete. Kommissionen förväntas kommunicera hur arbetet fortskrider under utredningens gång.

Avgränsningar

Det finns många faktorer som påverkar elevernas förutsättningar för hälsa och prestation i skolan. Skolmatskommissionens arbete ska avgränsas vid kost- och näringsrelaterade frågor, inklusive den ekonomiska implikationen av denna.

Tidsplan

Slutrapporten ska lämnas under Q1 2024.

Arbetsformer

Kommissionen består av 3-5 medlemmar, varav en utses till ordförande. Till stöd för arbetet finns en huvudsekreterare. Därutöver ingår en presskontakt som hanterar kommissionens löpande kommunikation med omvärlden.

Det står kommissionen fritt att även knyta till sig ett antal sakkunniga med kunskaper i skolmatsrelaterade frågor. Dessa kan ges möjlighet att medverka på kommissionens möten och även lämna särskilda yttranden.

LRF Mjolk samordnar arbetet med att organisera och tillsätta skolmatskommissionen. LRF Mjolk har även ansvar för teknisk produktion av del- och slutrapport.

Källor

1. Petter Lundborg, Dan-Olof Rooth, Jesper Alex-Petersen, Long-Term Effects of Childhood Nutrition: Evidence from a School Lunch Reform, *The Review of Economic Studies*, Volume 89, Issue 2, March 2022, Pages 876–908, <https://doi.org/10.1093/restud/rdab028>
2. [Nationella riktlinjer för måltider i skolan \(livsmedelsverket.se\)](https://www.livsmedelsverket.se)
3. Riksmaten Ungdom. [Riksmaten ungdom \(livsmedelsverket.se\)](https://www.livsmedelsverket.se)
4. Peprapporten 2023: [Peprapporten 2023 \(Generation Pep\)](https://www.peprapporten.se)
5. [Barnfattigdom i Sverige: Årsrapport 2021 | Save the Children's Resource Centre](https://www.savethechildren.org)
6. [Inför skolfrukost i hela landet - Vänsterpartiet | Din trygghet är politikens ansvar \(vansterpartiet.se\)](https://www.vansterpartiet.se)
7. [Kommunalrådet om satsning på skolfrukost: "Det känns varmt i hjärtat" | SVT Nyheter](https://www.svt.se)
8. [Moderaterna i Falkenberg vill införa gratis skolfrukost \(SVT Nyheter\)](https://www.svt.se)
9. [Miljöpartiet: Ge skolbarnen gratis frukost - DN.SE](https://www.dn.se)
10. [Skolfrukosten tar plats i morgonsoffan | Hjärta mjölk \(mjolk.se\)](https://www.mjolk.se)
11. [Satsa på skolfrukost - Arlas Kundportal](https://www.arlas.se)
12. [Fattighedsrapporten 2022 webb.pdf \(sverigesstatsmissioner.se\)](https://www.sverigesstatsmissioner.se)

Övriga referenser

[Bra skolmat gör skolan mer rättvis | Grundskolläraren \(vilarare.se\)](#)

[Maten i skolan - långt mellan kostråden och verkligheten \(lakartidningen.se\)](#)

Bilaga 1: Förslag på frågeställningar

1. Skolmatskommissionen ska kartlägga och, när så är möjligt, analysera och utvärdera nuvarande frukostinsatser i (svenska) skolan.
2. Skolmatskommissionen ska sammanställa befintlig forskning och erfarenhet, identifiera kunskapsluckor, samt föreslå forskning och insatser för att svara på, men inte vara begränsat till:
 - a. Vad händer med näringstäthet och hälsoutkomst (innefattar food matrix-frågor såsom biotillgänglighet) om skolmaten a) förblir densamma b) får en mer vegetarisk profil med eller utan berikningar c) får en mer blandkostprofil (animalier serveras varje dag)
 - b. Vad innebär a, b och c ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, dvs vad skulle samhället spara, tjäna eller rent av förlora på endera läge?
 - c. Vad skulle hända med skolbarnens energi- och näringsintag samt näringsstatus om skolbarn blev erbjudna frukost och mellanmål utöver lunchen? Vad innebär detta ur ett samhällsekonomiskt perspektiv?
 - d. Vad skulle hända med hälsan och samhällsekonomin om man erbjöd samma måltidsmöjligheter även under helger och lov?
Utöver biomarkörer för hälsa även viktigt att utvärdera elevernas, familjernas och skolans upplevelse av resp insats, liksom elevernas prestation.
3. Vilken måltidsdryck serveras i skolorna i Sverige idag?
4. Finns någon näringsmässig anledning att i vidare utsträckning komplettera respektive skolmåltid med mjölk?
5. Att kartlägga intresset för, och möjligheten till att servera måltider utöver skollunch, på ett större antal skolor, både kommunala och privata.
6. Att kartlägga förutsättningarna för ett skattefinansierat skolmatsstöd (för måltider utöver skollunch), där man utgår från hur verkligheten ser ut i skolan. Vi vill utvärdera om 1) ett statligt skolmatsstöd som utgår till alla skolor eller 2) ett behovsprövat skolmatsstöd som skolorna söker, är det bästa alternativet.
7. Att kartlägga hur de skolor som redan har infört skolfrukost, eller ett extra mellanmål, har finansierat det. I och med att kostnaden tas från skolpengen handlar det om prioriteringar. Vi vill kartlägga vad som prioriteras bort till förmån för den extra måltiden och vilka vinster man kan se i andra änden. Vi vill inom skolmatskommissionen ta fram en modell som kan användas för fler skolor.
8. Undersöka hur mycket av den rekommenderade energin och näringen som elever i förskola och skola får i sig idag, samt varifrån detta kommer (skolmat, restaurangmat, utrymmesmat...)
9. Att kartlägga hur införandet av skolmåltider (utöver skollunch) skulle påverka skolbarns energi och näringsintag. Borde skolan (staten) ta ansvar för en större del av barnets näringsintag?
10. Att kartlägga vilka vinster man kan se med att servera måltider utöver skollunch i skolan. Detta bör undersökas både på samhälls- och individnivå och parametrarna ska vara ekonomi och hälsa.
11. En opinionsundersökning som undersöker intresset för, och möjligheten till, att servera måltider utöver skollunch i ett större antal skolor, både kommunala och privata.
12. En rapport om hur ett skattefinansierat stöd för utökade skolmåltider bäst utformas.
13. En modell för hur man inför utökade skolmåltider, baserat på befintlig skolpeng (utan ytterligare skattefinansiering).
14. En rapport som visar hur utökade skolmåltider påverkar näringsintaget/hälsa hos barn i förskola och skola.
15. Baserat på rapporten om näringsintag/hälsa bör ett framtidsscenario (i någon form) tas fram, som baseras på antagandet att alla barn i Sveriges skolor får tillgång till extra måltider. Detta scenario ska, liksom Dan-Olof Rooth et al:s forskning, visa på samhällsvinster på individ- och samhällsnivå med utökade skolmåltider.